

Nr 75

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare investeringar inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, m. m.; given Stockholms slott den 23 februari 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Skoglund

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås utökning av televerkets anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete i Farsta med ytterligare en åttavåningsbyggnad. Vidare förordas en utbyggnad av Karlstads nuvarande flygplats. Förslag framlägges om uppförande av en kontorsbyggnad för central förvaltning i kvarteret Murmästaren i Stockholm och av nybyggnader för statens bilinspektion i Kalmar, Malmö, Vänersborg, Östersund och Umeå. Slutligen anmäles en fråga om fortsatt disposition av ett äldre investeringsanslag.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 23 februari 1962.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HOLMQUIST.

Chefen för kommunikationsdepartementet anmäler — efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet — frågor om *ytterligare investeringar inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, m. m.*, samt anför följande.

Vid min anmälan i årets statsverksproposition av kapitalinvesteringarna under televerkets fond (bil. 8, pkt 69) ansåg jag mig — med hänsyn till att säkra kostnadsberäkningar ännu ej redovisats — icke kunna tillstyrka av telestyrelsen framförda förslag om bl. a. uppförande av ytterligare byggnader i anslutning till verkets anläggning i Farsta. Jag förklarade mig dock beredd att i den mån tillfredsställande kostnadsberäkningar presenterades förorda att förslag framlades senare för årets riksdag. Vidare anförde jag vid anmälan av investeringarna under luftfartsfonden (pkt 72) att i fråga om Torslanda flygplats luftfartsstyrelsen ej hunnit föra fram utredningen i ärendet till ett sådant stadium, att slutgiltigt avgörande kunnat träffas och förhandlingar upptas med Göteborgs stad rörande fördelningen av kostnaderna för utbyggnaden. Beträffande Karlstads flygplatsfråga pågick kompletterande undersökningar i syfte att finna en från såväl kostnads- som trafiksynpunkt acceptabel, alternativ lösning. Därest efter slutförda utredningar godtagbara uppgörelser kunde träffas med berörda lokala intressenter rörande kostnadsfördelning m. m., var avsikten att framlägga förslag rörande dessa flygplatser senare under årets riksdag.

Sedan telestyrelsen numera inkommit med kostnadsberäkningar rörande en ny åttavåningsbyggnad i Farsta, anhåller jag att få taga upp detta ärende till behandling. Vad angår Karlstads flygplatsfråga har en uppgörelse träffats med staden rörande utbyggnad och finansiering av den befintliga flygplatsen, varför även denna fråga nu torde få anmälas. Förhandlingarna beträffande Torslanda flygplats har däremot ännu icke kunnat slutföras.

Jag anhåller vidare att till fortsatt behandling få upptaga frågan om vissa

investeringsanslag under statens allmänna fastighetsfond, vilka i statsverkspropositionen upptogs till beräknade belopp, nämligen

punkt 76 Ämbetsbyggnad i kvarteret Murmästaren i Stockholm	4 000 000 kr.
» 77 Byggnadsarbeten för statens bilinspektion	1 000 kr.

Slutligen ämnar jag taga upp frågan om fortsatt disposition av det för budgetåret 1958/59 anvisade investeringsanslaget Ämbetsbyggnad för central förvaltning.

Statens affärsverksfonder

Televerket

[1] Tillbyggnad till televerkets anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete m. m. i Farsta

Telestyrelsen

I framställning den 31 augusti 1961 angående anvisande av investeringsanslag för budgetåret 1962/63 anmälde telestyrelsen, att det för att tillgodose styrelsens lokalbehov kommer att bli nödvändigt att i Farsta utöver den pågående bebyggelsen uppföra ytterligare en åttavåningsbyggnad och en hallbyggnad för en preliminärt beräknad kostnad av 8 à 9 mkr. Emedan styrelsen av kostnadsskäl uppgivit planerna på bebyggelse inom kvarteret Fyrmörsaren vid det blivande Sergels torg måste fler avdelningar flyttas ut till Farsta än som ursprungligen avsetts. För påbörjande av den nya bebyggelsen under budgetåret 1962/63 beräknade styrelsen preliminärt ett belopp av 2 mkr.

I skrivelse den 31 oktober 1961 har telestyrelsen lämnat en närmare redogörelse för projektet.

För att klarlägga behovet av den nya bebyggelsen redogör styrelsen inledningsvis för vissa lokalfrågor i samband med utflyttningen till Farsta. På grundval av statsmakternas beslut vid 1958 och 1959 års riksdagar har i Farsta uppförts två fristående teletekniska byggnader, vardera i åtta våningar, en byggnad inrymmande lunchrestaurant, föreläsningssal, bibliotek m. m. samt en hallbyggnad avsedd för hålkortscentral. Dessa byggnader, som beräknas kosta ca 24 mkr., blir färdiga för inflyttning i början av år 1962. Styrelsen avsåg ursprungligen att i nybyggnaderna inrymma delar av tekniska byråns stationsutvecklingsavdelning, samma byrås provningsanstalt samt radiobyråns avdelning för allmän radioteknik. Personalen i den nya anläggningen beräknades därvid till 350 personer år 1965. Det projekt, som slutligen kom att godkännas av statsmakterna, möjliggjorde

emellertid utflyttning av viss ytterligare personal från de äldre byggnader vid Brunkebergstorg, som styrelsen disponerar sedan lång tid tillbaka, till nyanläggningen i Farsta. Detta skulle i hög grad underlätta lösandet av de lokalproblem, som förutsågs komma att uppstå för styrelsen i samband med regleringen av nedre Norrmalm.

Styrelsen avsåg att utnyttja det ökade lokalutrymmet för att flytta ut till Farsta återstoden av tekniska byråns stationsutvecklingsavdelning och av samma byrås stationsprojekteringsavdelning. Ett intimt samarbete måste nämligen kontinuerligt äga rum mellan dessa avdelningar. Hela denna personal — beräknad till ca 375 personer år 1965 — kunde icke inrymmas i de två teletekniska byggnaderna. Styrelsen räknade emellertid då med att för större delen av stationsprojekteringsavdelningen kunna förhyra lokaler i Farsta i avvaktan på en framtida ytterligare utbyggnad på televerkets tomt. Förhyrning har emellertid visat sig vara möjlig endast i mycket ringa omfattning. Huvudparten av avdelningens personal måste därför beredas utrymme i nybyggnaderna, varvid ett trettiotal personer placeras provisoriskt i hallbyggnaden för hålkortscentralen. Dessutom måste en del av radiobyråns avdelning för allmän radioteknik med ytterligare ett trettiotal personer tills vidare kvarbliva i förhyrda lokaler i Hammarby.

Personalökningen har på flertalet av de avdelningar, som skall flytta till Farsta, skett i något snabbare takt än som ursprungligen förutsågs. I nybyggnaderna kommer att från början inflytta ca 535 personer, fränsett i hålkortsbyggnaden fast och provisoriskt placerade ca 200 personer. Detta innebär att lokalerna måste utnyttjas långt intensivare än som ursprungligen avsetts. Vissa avdelningar blir sålunda redan vid inflyttningen trångbodda, och reservutrymmen saknas.

Med hänsyn till den snabba expansion, som äger rum inom televerkets hela tekniska verksamhetsområde, fordras ytterligare utökning av antalet ingenjörer och hjälpkrafter inom de avdelningar, som är placerade vid de teletekniska laboratorier i Farsta, liksom även av laboratorieutrymmen. Personalökningen inom dessa avdelningar fram till år 1965 beräknas till ca 175 personer. Detta förutsätter emellertid en snabb utbyggnad av anläggningen i Farsta.

Telestyrelsen framhåller, att den föreslagna nya bebyggelsen i Farsta, bestående av en åttavåningsbyggnad och en hallbyggnad, därför är nödvändig med hänsyn såväl till det dagsaktuella läget som till oundgänglig personalökning. Dessutom är det önskvärt att till Farsta utflytta även den del av avdelningen för allmän radioteknik, som tills vidare måst kvarstanna i förhyrda lokaler i Hammarby. Lokalutökningen har beräknats mycket restriktivt och uppgår för den föreslagna åttavåningsbyggnaden till ca 3 200 kvm och för hallbyggnaden till ca 1 000 kvm nettogolvyta. Rumsinredningen i åttavåningsbyggnaden blir av kontorsbetonad karaktär, medan hallbyggnaden i huvudsak kommer att innehålla laboratorieutrustning.

Byggnadskostnaderna har enligt uppgift från byggnadsstyrelsen uppskattats till 9 mkr.

Slutligen framhåller telestyrelsen, att styrelsens lokalproblem endast blir delvis lösta genom den pågående och nu föreslagna bebyggelsen i Farsta. Lokalfrågorna för styrelsen i övrigt sammanhänger med vissa ännu ej träffade avgöranden angående den fortsatta regleringen av nedre Norrmalm.

Telestyrelsen har sedermera inkommit med en kostnadsberäkning för den planerade tillbyggnaden i Farsta. Härav framgår, att kostnaden för åttavåningsbyggnaden av byggnadsstyrelsen beräknats till 6 080 000 kr., vartill kommer ett till byggnaden hörande radiotorn i betong för en uppskattad kostnad av 530 000 kr. Den i telestyrelsens äskande upptagna hallbyggnaden har i detta sammanhang icke kunnat färdigprojekteras och kostnadsberäknas, varför uppförandet av byggnaden torde få anstå.

Departementschefen

Efter förslag i 1958 års statsverksproposition beslöt samma års riksdag att i Farsta skulle för telestyrelsen uppföras en anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete m. m. Anläggningen skulle bestå av två åttavåningsbyggnader jämte en byggnad inrymmande lunchrestaurant, föreläsningssal, bibliotek m. m. Året därpå beslöt statsmakterna att i Farsta uppföra även en hallbyggnad för televerkets hålkortscentral. Ifrågavarande byggnader håller nu på att färdigställas och väntas bli inflyttningsklara under första halvåret 1962. De totala byggnadskostnaderna beräknas uppgå till ca 24 mkr.

Anläggningen i Farsta var från början avsedd som ett första steg mot en långsiktig lösning av telestyrelsens lokalproblem. Dessa har successivt försvårats genom verksamhetens expansion och genom regleringen av nedre Norrmalm, där styrelsen tidigare haft huvuddelen av sina lokaler förlagda. För närvarande är verksamheten splittrad på ett 20-tal tjänsteställen i olika delar av Stockholm. Splittringen har haft oförmånliga verkningar särskilt för de avdelningar, som handhar det teletekniska utvecklingsarbetet, eftersom detta ofta kräver ett nära samarbete mellan de olika enheterna. Utvecklings- och försöksverksamheten är av stor betydelse för televerkets ekonomiska resultat och den har hittills möjliggjort och kan förväntas även i framtiden möjliggöra investeringsbesparingar i televerkets rörelse, vilka många gånger överskrider kostnaderna för nämnda verksamhet. Det har mot bakgrund härav ansetts lämpligt att i första hand bereda ifrågavarande avdelningar samlade och ändamålsenliga lokaler i Farsta.

Sedan den första byggnadsetappen i Farsta inom kort slutförts kommer i de två åttavåningsbyggnaderna att inflytta ca 535 personer, utgörande hela stationsutvecklingsavdelningen och provningsanstalten inom tekniska byrån, delar av samma byrås stationsprojekteringsavdelning samt delar av radiobyråns avdelning för allmän radioteknik. Härmed har emellertid det

tillgängliga utrymmet i byggnaderna tagits i anspråk helt. För ett 100-tal tjänstemän inom stationsprojekteringsavdelningen och avdelningen för allmän radioteknik måste alltjämt provisoriska lösningar av lokalfrågan tillgripas. För den personalökning, som kräves på grund av den snabba tekniska utvecklingen inom de berörda verksamhetsgrenarna, saknas likaledes utrymme.

Telestyrelsen har framlagt förslag till en tredje byggnadsetapp, omfattande ytterligare en åttavåningsbyggnad med plats för ca 300 personer. Styrelsen har numera inkommit med en tillfredsställande kostnadsberäkning. Den nya byggnaden beräknas kosta ca 6,6 mkr. inklusive kostnaderna för ett radiotorn i betong.

Mot bakgrunden av det sagda framstår det enligt min mening som angeläget att anläggningen i Farsta utvidgas på sätt som telestyrelsen förordat. För ändamålet beräknar jag under budgetåret 1962/63 en medelsförbrukning av ca 1,5 mkr. under anslaget Inköp och byggande av fastigheter. Beloppet torde få rymmas inom den i årets statsverksproposition beräknade investeringsramen för televerket. Det synes ej erforderligt att hos riksdagen begära någon ökning av det nyssnämnda anslaget. I den mån anslaget genom de nya arbetena skulle bli otillräckligt, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att i sedvanlig ordning förstärka detsamma med medel från televerkets dispositionsanslag.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,
att ytterligare en åttavåningsbyggnad må uppföras för
televerket i Farsta.

Luftfartsfonden

[2] Utbyggnad av Karlstads flygplats

Luftfartsstyrelsen

I skrivelse den 25 augusti 1961 anförde luftfartsstyrelsen bl. a., att rullbanan på Karlstads flygplats numera var i sådant skick att även relativt kostnadskrävande underhållsarbeten skulle vara otillräckliga för att under rimlig tid hålla banan trafikabel. En fullständig ombyggnad och komplettering av flygplatsen skulle med hänsyn till de dåliga inflygningsförhållandena och de begränsade utvidgningsmöjligheterna icke resultera i en fullgod flygplats. Styrelsen ansåg därför, att ytterligare avsevärda investeringar å den nuvarande flygplatsen borde undvikas. Mot denna bakgrund hade styrelsen undersökt möjligheterna att i stadens närhet finna ett lämpligt läge för en ny flygplats.

Undersökningarna hade givit vid handen, att den avgjort bästa placeringen för en ny flygplats var ett område vid Botorp, beläget 12 km norr om Karlstads centrum. De mycket gynnsamma terräng- och grundförhål-

landena gjorde Botorpsförslaget klart överlägset övriga tänkbara alternativ vid en jämförelse av byggnadskostnaderna. Med hänsyn härtill förordade styrelsen nämnda förslag till utförande. Kostnaderna för en ny flygplats i Botorp, omfattande 1 500 m bana (förlängningsbar till 2 000 m), byggnader, belysning, fordon och radioanläggningar, hade beräknats till 5,7 mkr. för en lokalflygplats av typ Skellefteå eller Örnsköldsvik. Enligt styrelsens uppfattning syntes det lämpligt att redan i första utbyggnadsetappen förse Karlstads nya flygplats med en instrumentlandningsbana. Totalkostnaden för flygplatsen beräknades därvid uppgå till 6,5 mkr.

Sedan från kommunikationsdepartementets sida begärts kompletterande utredning rörande möjligheterna att utbygga och förbättra den nuvarande flygplatsen i Karlstad, har luftfartsstyrelsen i promemorior den 5 december 1961 samt den 24 och 27 januari 1962 framlagt ytterligare utredningsmaterial. Av handlingarna i ärendet inhämtas i huvudsak följande.

Rullbanan på den nuvarande flygplatsen kan förlängas från 1 200 m till 1 350 m. Efter samråd med statens väginstitut har en långsiktig förbättring av banan ansetts kunna göras i form av en komplett ombyggnad, inbegripet en omläggning av dräneringssystemet. Kostnaderna för förlängningen och ombyggnaden beräknas till 2 mkr. Ombyggd enligt detta alternativ bedömes banan hålla under överskådlig tid för en trafik av nu förutsedd tyngd och omfattning.

Befintliga byggnader behöver upprustas och kompletteras med en eller flera baracker. Kostnaden härför beräknas till 0,2 mkr. För modernisering och utbyggnad av belysningsanläggningen erfordras 0,8 mkr. Slutligen bör en riktningssändare för instrumentlandning anordnas för en kostnad av 0,5 mkr.

En upprustning av den nuvarande flygplatsen skulle således kosta inalles 3,5 mkr. En ny flygplats vid Botorp med jämförlig standard ifråga om byggnader, belysning och instrumentlandningssystem men med en 1 500 m lång bana kan beräknas till ca 5,4 mkr. förutom kostnaderna för erforderligt markområde, vars värde kan uppskattas till storleken 0,5 mkr.

Yttranden

Luftfartsstyrelsen har beträffande ifrågasatt utbyggnad av det nuvarande fältet inhämtat de utlåtanden som anges i det följande.

Chefen för försvarsstaben anför, att ur totalförsvarets synpunkt ett fält vid Botorp är att föredraga med hänsyn till att det nuvarande fältets användbarhet är begränsat.

Byggnadsstyrelsen förordar en flyttning av flygplatsen och framhåller som skäl härför, att ett bibehållande av flygplatsen i dess nuvarande läge skulle komma att innebära risk för bullerstörningar inom stora delar av redan utbyggda områden i både Karlstad och Hammarö och begränsa möj-

ligheterna till ett fortsatt planmässigt utbyggande härvidlag. *Länsarkitekten i Värmlands län* uttalar liknande synpunkter.

Förste provinsialläkaren i länet framhåller, att olägenheter av flygbuller hittills icke konstaterats i Karlstad. Den ifrågasatta utökningen av flygplatsens rullbanor är av ringa storleksordning och torde i varje fall icke tillåta jetplan. Nuvarande in- och utflygningsriktning torde komma att behållas. Någon ökning av buller eller därav uppkommande olägenheter torde knappast kunna förväntas även om intensiteten av flygplanstrafiken skulle öka något. Ur bullersynpunkt finnes således intet att erinra mot den föreslagna om- och tillbyggnaden av rullbanorna. *Hälsovårdsnämnden, byggnadsnämnden och drätselkammaren i Karlstad* anför liknande synpunkter.

Länsstyrelsen i Värmlands län uttalar sammanfattningsvis, att den i och för sig icke har något att erinra mot en utbyggnad av den befintliga flygplatsen. Länsstyrelsen anser dock, att erforderliga investeringar bör bedömas mot bakgrunden av att flygplatsen måste ersättas av en ny sådan utanför staden. Frågan om flygbullrets inverkan på bostadsbebyggelsen måste enligt länsstyrelsens mening tillmätas sådan betydelse att, om uppenbara olägenheter därav skulle visa sig uppstå för stadsbebyggelsen, gjorda investeringar icke får utgöra hinder för en flyttning av flygplatsen tidigare än som eljest beräknats.

Departementschefen

De undersökningar som verkställts rörande Karlstads flygplats har visat, att den ej längre fyller trafikens krav ifråga om säkerhet och regularitet. Det har därför av trafiksäkerhetsskäl bedömts ofrånkomligt att antingen verkställa en fullständig upprustning av det befintliga fältet eller anlägga en helt ny flygplats i stadens närhet. Luftfartsstyrelsen har för sin del föreslagit, att en ny flygplats anlägges vid Botorp, beläget 12 km norr om Karlstad, för en beräknad kostnad av 6,5 mkr.

Vid ärendets beredning inom kommunikationsdepartementet har det bedömts att såväl trafik- som driftekonomiska synpunkter talar för att alternativet med en upprustning av det befintliga fältet är att föredra. Från några håll har en viss tvekan framförts rörande en ombyggnad av det befintliga flygfältet med hänsyn till bullerstörningar från flygtrafiken. De myndigheter, som i första hand har att bedöma bullerfrågorna från hälsovårdssynpunkter, har emellertid från bullersynpunkt icke haft något att erinra mot en ombyggnad av det befintliga fältet. Representanter för staden har också vid överläggningar i kommunikationsdepartementet rörande flygplatsfrågan förordat ombyggnad av den nuvarande flygplatsen.

Kostnaderna för ombyggnaden har beräknats till totalt 3,5 mkr. Enligt en preliminär överenskommelse, som — under förbehåll av vederbörande beslutande organs godkännande — träffats mellan representanter för staten och Karlstads stad, skall staden i huvudsak dels bidra till anläggningskost-

naderna med 50 %, dock högst 1 750 000 kr., dels tillhandahålla viss erforderlig mark och svara för borttagande av vissa hinder i inflygningssektorerna samt dels bidra till driftkostnaderna med ett årligt belopp av 45 000 kr. och svara för vissa andra prestationer med ett årligt värde av ca 8 000 kr. Åtagandet om driftbidrag gäller för åren 1963—1967 och för tiden därefter skall förhandlingar upptagas i god tid. Utbyggnaden har förutsatts vara färdig före utgången av år 1963.

Under förutsättning att staden definitivt binder sig för de åtaganden, som innefattas i den preliminära överenskommelsen, förordar jag att beslut fattas om ombyggnad av den befintliga flygplatsen i Karlstad. Om riksdagen icke har något att erinra häremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att senare godkänna slutligt avtal med staden angående finansieringen av flygplatsen i huvudsaklig överensstämmelse med den preliminära överenskommelsen. Erforderliga anslagsmedel för genomförandet av projektet finnes tillgängliga på luftfartsverkets dispositionsanslag. Ytterligare anslag behöver således icke äskas av riksdagen i detta sammanhang. Med hänsyn till beräknad medelsåtgång för projektet budgetåret 1962/63 erfordras däremot en utökning av luftfartsverkets investeringsram från 6 mkr. till 7,5 mkr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,
att Karlstads flygplats må ombyggas i enlighet med vad
jag förordat i det föregående.

Statens allmänna fastighetsfond

[3] 4. Kontorshus i kvarteret Murmästaren i Stockholm

Byggnadsstyrelsens förslag m.m.

Hösten 1958 föreslog byggnadsstyrelsen uppförande av ett nytt kontorshus på tomterna nr 2 och 6 i kvarteret Murmästaren i Stockholm i omedelbar anslutning till den befintliga förvaltningsbyggnaden med gatuadress Hantverkargatan 29. Bebyggelsen på tomterna nr 2 och 6, vilka äges av kronan, angavs vara starkt nedsliten och i sitt nuvarande skick helt otjänlig för statsförvaltningens lokalbehov. En nybyggnad beräknades ge ett lokal-tillskott om ca 400 rum. Byggnadsstyrelsen hade i frågan tagit kontakt med lokaliseringsutredningen, som inte haft något att erinra mot en förvaltningsbyggnad inom Stockholmsområdet av den föreslagna storleken, förutsatt att lokalerna kunde användas för förvaltningsändamål i allmänhet. Efter förslag i 1959 års statsverksproposition (bil. 27, pkt 11) anvisades för budgetåret 1959/60 ett investeringsanslag av 100 000 kr. till projektering och förberedande arbeten för byggnadsföretaget i fråga.

I skrivelse den 25 augusti 1960 redovisade byggnadsstyrelsen den aktuella

situationen beträffande lokalförhållandena inom den civila statliga förvaltningen i Stockholm. Av den framlagda redovisningen framgick, att ett nytillskott av lokaler för statlig förvaltning av den storleksordning, som en nybyggnad i kvarteret Murmästaren representerade, var nödvändig för att förbättra lokalsituationen. Genom en sådan nybyggnad, sammanbyggd med det befintliga ämbetshuset i kvarteret, skulle tillskapas ett stort sammanhängande lokalbestånd, som möjliggjorde ett sammanförande till ett ställe av olika förvaltningsenheter, som nu är splittrade på många håll. Såsom exempel nämndes, att skolöverstyrelsen var förlagd på sju olika ställen. Även byggnadsstyrelsen hade måst flytta till lokaler på flera olika platser utanför ämbetshuset för att lösa sina lokalproblem. Efter en nybyggnad i kvarteret Murmästaren kunde dit förläggas samtliga lokaler för bl. a. skolöverstyrelsen och byggnadsstyrelsen, och samtidigt kunde bl. a. byggnadsstyrelsens och skolöverstyrelsens utvidgningsbehov tillgodoses. Innan lokalfrågan för rikets allmänna kartverk definitivt lösts, kunde provisoriska lokaler för detta verk beredas genom omdispositioner i det befintliga ämbetshuset.

Byggnadsstyrelsen hemställde sedan i skrivelse den 7 november 1960 att Kungl. Maj:t måtte dels godkänna förslag till byggnadsprogram för ifrågasvarande kontorshus, dels anvisa medel för projektering därav. Styrelsen anförde att vid utformningen av byggnadsprogrammet förutsatts att byggnaden skulle byggas som ett allmängiltigt kontorshus, lämpligt för verk och inrättningar, som ej fordrade specialbyggda lokaler. Denna utformning skulle underlätta framtida omdispositioner av lokalerna. I nybyggnaden föreslogs en lunchrestaurang, avsedd för samtliga statliga verk inom kvarteret Murmästaren. Vidare upptog programmet ett postkontor och en tillräckligt stor sammanträdeslokal, som även avsågs att användas för viss kursverksamhet.

Över byggnadsstyrelsens sistnämnda framställning avgav statens sakrevision utlåtande den 20 februari 1961. Sakrevisionen vitsordade behovet av byggnaden samt framförde vissa synpunkter på lokalprogrammet.

Genom beslut den 12 maj 1961 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att på grundval av styrelsens förslag till byggnadsprogram utföra projektering av ifrågasvarande kontorshus ävensom att verkställa kostnadsberäkning av projektet.

I skrivelse den 6 februari 1962 har byggnadsstyrelsen anmält att huvudhandlingar jämte kostnadsberäkning för byggnadsföretaget färdigställt. Styrelsen beräknar kostnaderna för ämbetsbyggnaden till 16 mkr. i prisläget den 1 juli 1961. I ärendet har byggnadsstyrelsen samrätt med statskontoret.

Byggnadens utformning ansluter sig i huvudsak till vad som redovisats i samband med programmets fastställelse, d. v. s. en allmängiltigt kontors-

byggnad samt lokaler för post, bank och butiker i bottenplanet mot Hantverkargatan. Med den modul och med de proportioner beträffande rumsstorlekar som angivits av dåvarande sakrevisionen inrymmer byggnaden ca 360 rum, som kan hysa 450 å 500 befattningshavare. I källaren utföres garageplatser i den omfattning som anges i gällande parkeringsnormer.

Styrelsen räknar med att — under förutsättning av statsmakternas bifall — kunna påbörja byggnadsarbetena under hösten 1962. Med en byggnadstid av ca två och ett halvt år torde byggnaden således kunna tas i bruk i början av år 1965.

Medelsförbrukningen för budgetåret 1962/63 beräknar byggnadsstyrelsen till 4 mkr.

Departementschefen

Bristen på lokaler för den centrala och regionala statliga förvaltningen i Stockholmsområdet har under de senaste åren alltmer accentuerats. Inom byggnadsstyrelsen verkställdes förra året en undersökning rörande lokalbehovet för den statliga förvaltningen för de närmaste åren. Lokalbristen beräknades därvid till omkring ett tusen rum sedan hänsyn tagits till kända lokaltillskott och till att vissa lokaler beräknades kunna friställas av olika skäl.

Den rådande bristen på kontorslokaler medför för många myndigheter betydande svårigheter att på mest ändamålsenliga sätt utnyttja sina personella resurser och effektivt utföra åliggande förvaltningsuppgifter. I åtskilliga fall medför rumsbristen en uppsplittring av myndigheternas verksamhet på ett flertal arbetsplatser vilket avsevärt fördyrar verksamheten.

För att avhjälpa en del av lokalbristen föreslår byggnadsstyrelsen nu, att beslut fattas om att uppföra ett nytt kontorshus å tomterna nr 2 och 6 i kvarteret Murmästaren vid Hantverkargatan. Kronan äger båda de nämnda tomterna. Den föreslagna byggnaden skulle inrymma, förutom lokaler för post, bank och butiker, omkring 360 rum för 450 å 500 anställda. Kostnaderna för byggnadsprojektet har beräknats till 16 mkr. i prisläget den 1 juli 1961.

Lokaliseringsutredningen har inte haft något att erinra mot att en förvaltningsbyggnad av den föreslagna storleken uppföres i Stockholm. Utredningen förutsätter att lokalerna utformas för förvaltningsändamål i allmänhet.

De beräknade kostnaderna för byggnadsprojektet torde enligt min mening få betraktas som acceptabla. Vid bedömningar av kostnadernas skälighet får hänsyn tas bl. a. till att byggnaden förutom angivna kontorslokaler innehåller vissa specifikt dyra lokaler för post, bank och butiker. Vidare innehåller byggnaden en matservering som skall betjäna även personalen i det intilliggande statliga kontorshuset på tomten nr 3 i samma kvarter.

Enligt min mening är det nu oundgängligen nödvändigt att en ny kon-

torsbyggnad uppföres i Stockholm för att skapa förutsättningar för ett flertal myndigheter att organisera sin verksamhet så rationellt som möjligt. Jag förordar därför att en kontorsbyggnad uppföres i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag och tillstyrker det för ändamålet föreslagna beloppet, 4 mkr., för budgetåret 1962/63.

De egentliga byggnadsarbetena synes lämpligen böra påbörjas hösten 1962 och under denna förutsättning torde byggnaden kunna tas i bruk för sitt ändamål i början av år 1965.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kontorshus i kvarteret Murmästaren i Stockholm* för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kr.

[4] 5. Byggnadsarbeten för statens bilinspektion

	Ing. behålln.	Anslag	Utgift
1960/61	309 000	2 000 000	291 000
1961/62	2 018 000	1 800 000	1 850 000*
1962/63 styrelsen	1 968 000	4 000 000	6 000 000*
dep. ch	1 968 000	3 500 000	5 500 000*

* Preliminärt belopp.

Byggnadsstyrelsen

I skrivelser den 30 augusti 1961 samt den 5 februari 1962 har byggnadsstyrelsen hemställt om anslag för budgetåret 1962/63. Av skrivelserna och i samband därmed lämnade uppgifter inhämtas följande.

Sedan nybyggnaden för bilinspektionen i Stockholm färdigställdes år 1957 har byggnadsstyrelsen genom utomstående arkitekter färdigprojekterat ytterligare tre anläggningar, nämligen i Luleå, Norrköping och Sundsvall, varjämte projektering pågår av ytterligare två nämligen Göteborg och Falun. Nybyggnaden för bilinspektionen i Luleå blev färdig i slutet av år 1961. Byggnaderna i Norrköping och Sundsvall påbörjades hösten 1961.

I en följande sammanställning redovisas byggnadsstyrelsens investeringsplan för nybyggnad av bilinspektionsanläggningar.

Genom beslut den 30 juni 1961 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att verkställa projektering fram till färdiga huvudhandlingar och att utföra kostnadsberäkningar av nybyggnader för statens bilinspektion i Kalmar, Malmö, Vänersborg, Östersund och Umeå. Samtidigt föreskrev Kungl. Maj:t att projekteringen skulle grundas på ett av byggnadsstyrelsen framlagt förslag till lokalprogram, dock att byggnaderna i Kalmar, Vänersborg, Östersund och Umeå borde utformas lika och samtliga med ca tio arbetsplatser.

Byggnadsstyrelsen har i samråd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen verkställt en sådan omarbetning av styrelsens tidigare framlagda lokalpro-

	Tidigare beräknad kostnad ¹	Kostnad Beräknad 1961 ¹	Utgift Faktisk t. o. m. 30.6.61	Beräknad för	
				1961/62	1962/63
tusental kronor					
<i>I. Företag, påbörjade 1961</i>					
Norrköping.....	—	2590	70	460	60
Sundsvall.....	—	2660	93	470	97
Luleå.....	—	2580	200	380	—
Summa I		1 830	363	1 310	157
<i>II. Företag, avsedda att påbörjas under 1961/62</i>					
Göteborg.....	1 590	21 635	—	215	900
Falun.....	675	2 660	19	20	500
Summa II		2 295	19	235	1 400
<i>III. Företag, avsedda att påbörjas under 1962/63</i>					
Kalmar.....	—	845	—	50	700
Malmö.....	—	1 300	—	25	900
Vänersborg.....	—	930	—	50	750
Östersund.....	—	950	—	70	800
Umeå.....	—	1 090	—	110	900
Summa III	—	5 115	—	305	4 050
Totalsumma	—	9 240	382	1 850	5 607

¹ Inklusive mark, exklusive skyddsrum.

² Exklusive hårdgörning av vägar och gårdsplaner.

gram att de i Kalmar och Östersund planerade inspektionsbyggnaderna skulle få tio arbetsplatser och de i Vänersborg och Umeå likaledes tio jämte ett kurs- och konferensrum på ca 30 kvm. De fyra nu nämnda inspektionsbyggnaderna skulle härigenom icke bli helt lika men komma att i huvudsak innehålla samma utrymme. De kan därför ges en i motsvarande mån lika planlösning.

Sedan statskontoret beretts tillfälle att taga del av såväl de omarbetade lokalprogrammen som de skissförslag vilka uppgjorts i samband med programarbetet och därvid förklarat sig kunna tillstyrka ett utförande av inspektionsbyggnaderna i Kalmar, Vänersborg, Östersund och Umeå i enlighet med dessa förslag, har byggnadsstyrelsen dels låtit upprätta huvudhandlingar för ifrågavarande byggnader och dels verkställt kostnadsberäkningar av desamma.

Styrelsen har även låtit upprätta huvudhandlingar och verkställt kostnadsberäkning för den i Malmö planerade inspektionsbyggnaden, för vilken lokalprogram godkänts av Kungl. Maj:t.

I den mån nybyggnaderna i Kalmar, Malmö, Vänersborg, Östersund och Umeå skulle förses med skyddsrum tillkommer en kostnad av 50 000 à

55 000 kr. per anläggning. Vidare ingår kostnaderna för hårdgörning av vägar och gårdsplaner inom respektive tomtområden, ehuru dessa arbeten bör utföras först ett eller två år efter anläggningarnas färdigställande, då marken hunnit komprimeras.

Beträffande tomter för de planerade projekten meddelar byggnadsstyrelsen att ett lämpligt område skulle kunna erhållas i Vänersborg genom ett tomtbyte. Förhandlingar härom pågår. För övriga nu aktuella inspektionsbyggnader, d. v. s. för de i Kalmar, Malmö, Östersund och Umeå, har några avtal om tomtförvärv ännu icke upprättats. Styrelsen har emellertid under hand försäkrat sig om lämplig tomtmark på dessa platser och avser att även i dessa fall återkomma med förslag till köpeavtal. I Malmö kan dock den för bilinspektionen reserverade marken icke förvärvas, då staden endast medger upplåtelse med tomträtt.

Under nästa budgetår beräknar byggnadsstyrelsen kunna igångsätta sju nya byggnadsföretag, nämligen i Kalmar, Malmö, Vänersborg, Östersund och Umeå, för vilka huvudritningar och kostnadsuppgifter nu föreligger, samt i Göteborg och Falun. För de två sistnämnda — vilka i princip beslutats av statsmakterna — har ännu ej verkställts fullständiga kostnadsberäkningar, varför för dem angivna kostnader får anses såsom preliminära.

Medelsförbrukningen under nästa budgetår beräknas av byggnadsstyrelsen komma att uppgå till ca 5 600 000 kr. för de i investeringsplanen redovisade objekten. Härutöver beräknar styrelsen ett belopp av 400 000 kr. för markförvärv. Totalt skulle därmed medelsbehovet för budgetåret 1962/63 uppgå till 6 mkr. Med hänsyn till den beräknade behållningen å anslaget skulle behovet av nya anslagsmedel därmed uppgå till 4 mkr.

Departementschefen

I enlighet med vad byggnadsstyrelsen föreslagit förordar jag, att beslut nu fattas om uppförande av nya anläggningar för statens bilinspektion i Kalmar, Malmö, Vänersborg, Östersund och Umeå. Anläggningen i Malmö är av sådan storlek och har sådan belägenhet, att den bör förses med skyddsrum.

Däremot synes mig tillräckliga skäl ej föreligga för att byggnaderna i Vänersborg och Umeå förses med särskilda kurs- och konferensrum. Sistnämnda byggnader bör således utföras lika med anläggningarna i Kalmar och Östersund. I kostnadsbesparande syfte bör vidare de yttre arbetena vid samtliga byggnadsprojekt begränsas så långt möjligt.

Den för bilinspektionen i Umeå förutsatta tomten har uppgivits vara av sådan beskaffenhet att en kostnadsfördyring av inemot 100 000 kr. beräknas uppkomma i anledning därav. Med hänsyn härtill förordar jag att en lämpligare tomt anskaffas för ändamålet. En sådan åtgärd bör kunna medföra, att kostnaden för byggnaden i Umeå bringas ned till i stort sett samma nivå som kostnaderna för inspektionsbyggnaden i Östersund.

Förutom de konkreta besparingsåtgärder jag nu förordat bör självfallet styrelsen beakta övriga möjligheter till kostnadssänkningar. Den fortsatta planeringen av ifrågavarande byggnadsprojekt bör mot bakgrunden av vad som i det föregående anförts inriktas på att hålla kostnaden inom en ram av i genomsnitt 800 000 kr. för anläggningarna i Kalmar, Vänersborg, Östersund och Umeå, exklusive kostnader för inköp av tomtmark.

Vid bifall till vad jag förordat bör medelsbehovet för nästa budgetår kunna begränsas till 5,5 mkr. Då den till budgetåret ingående behållningen har uppskattats till omkring 2 mkr. erfordras ett anslag av 3,5 mkr.

Som framgår av årets statsverksproposition (bilaga 8 pkt 25) hemställde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sina petita hösten 1961 om medelsanvisning av 200 000 kr. för teknisk utrustning i de planerade anläggningarna i Malmö, Kalmar, Vänersborg, Umeå och Östersund. Då frågan om anslag till nybyggnader för bilinspektionen ännu inte hade avslutats, var jag för min del ej då beredd att tillstyrka någon medelsanvisning för utrustning av berörda nya lokaler. Såvitt nu kan bedömas kommer ifrågavarande byggnader att kunna tas i bruk först under budgetåret 1963/64. Enligt min uppfattning bör det därför vara tillräckligt, att styrelsen erhåller ett beställningsbemyndigande avseende budgetåret 1963/64 för ifrågavarande arbeten. Jag förordar därför att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erhåller ett sådant bemyndigande om högst 200 000 kr. gällande anskaffning av utrustning till statens bilinspektion under budgetåret 1963/64.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten för statens bilinspektion* för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kr.

[5] Fortsatt disposition av investeringsanslaget Ämbetsbyggnad för central förvaltning

Genom beslut den 31 augusti 1961 har Kungl. Maj:t medgivit, att utgifter må under budgetåret 1961/62 avföras å det under statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1958/59 anvisade investeringsanslaget till ämbetsbyggnad för central förvaltning.

Enligt uppgift från byggnadsstyrelsen kvarstod å anslaget den 31 december 1961 en behållning av 85 000 kr.

I skrivelse den 1 februari 1962 har *byggnadsstyrelsen* anfört att den utredning som bestrides från anslaget för närvarande icke kan slutföras, då den är beroende av den ännu pågående stadsplaneutredningen beträffande Märsta. Styrelsen hemställer därför att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1962 års riksdag att den behållning, som vid budgetårets utgång kvarstår å anslaget, måtte få disponeras för sitt ändamål även under budgetåret 1962/63.

Departementschefen

Riksdagens medgivande till fortsatt dispositionsrätt under nästa budgetår synes böra inhämtas beträffande detta anslag för att möjliggöra att ifrågavarande undersökningar kan slutföras.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte förslå riksdagen

att medgiva att Kungl. Maj:t jämväl under budgetåret 1962/63 må förfoga över det å riksstaten för budgetåret 1958/59 under statens allmänna fastighetsfond anvisade investeringsanslaget Ämbetsbyggnad för central förvaltning.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Jan Thyberg